

8. **Шевченко Л. С.** Формування професійних знань майбутніх кваліфікованих робітників засобами мультимедіа : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Л. С. Шевченко. – Вінниця, 2006. – 20 с.

УДК 371.134:687.01:75

Викерик Т.Д.

ОБРАЗОТВОРЧЕ МИСТЕЦТВО У ЗМІСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ДИЗАЙНЕРІВ ОДЯГУ ТА АКСЕСУАРІВ

В статье анализируются современные требования к подготовке специалистов – дизайнеров одежды. Акцент сделан на необходимость глубокого изучения изобразительного искусства в процессе обучения.

Ключевые слова: *изобразительное искусство, дизайнеры одежды и аксессуаров, дизайн образования.*

Підготовкою майбутніх дизайнерів сьогодні займаються багато навчальних закладів в Україні. Величезного значення у професійній підготовці дизайнерів одягу та аксесуарів набуває викладання мистецьких дисциплін, зокрема, образотворчого мистецтва, викладання якого повинно враховувати специфіку, характерні особливості даної спеціальності. Ґрунтовне вивчення образотворчого мистецтва формує у майбутніх дизайнерів їх художньо-естетичний смак, професійний почерк, дає можливість створювати свої роботи на великій мистецько-творчій базі. Це насамперед допомагає відчувати мистецькі та естетичні потреби майбутнього клієнта, для якого працює дизайнер одягу.

Специфіку підготовки дизайнерів одягу досліджували у своїх працях: І.І. Єременко, Н.С. Зимогляд, Т.В. Козлова, О.М. Лагода, Т.В. Ніколаєва, Л.Б. Ритвінська, О.Я. Федина, Н.В. Чупріна. Різноманітні аспекти вивчення та викладання образотворчого мистецтва розглядали у своїх працях Є.А. Антонович, І.І. Бондар, А.М. Кириченко, С.В. Коновець, В.С. Кузін, С.А. Ничкало, М.О. Пічкур, Г.І. Сотська.

Проте більшість перерахованих авторів не ставили перед собою завдання спеціального дослідження форм і методів використання образотворчого мистецтва у змісті професійної підготовки майбутніх дизайнерів одягу та аксесуарів.

Мета статті – з'ясувати зміст та структуру категорії “образотворче мистецтво”; визначити особливості, структуру, роль та місце образотворчого мистецтва у змісті професійної підготовки майбутніх дизайнерів одягу та аксесуарів.

Загальновідомо, що образотворче мистецтво об'єднує насамперед, скульптуру, живопис та графіку. Також частково якості та риси образотворчого мистецтва містять в собі архітектура, декоративно-прикладне мистецтво, дизайн. “В основі усіх видів образотворчого мистецтва – від архітектури до художньої фотографії – лежить певне зображення, виконане рукою людини з певних матеріалів за допомогою певних знарядь (або без них). Так, у живописі це фарби, полотно, пензлі; в скульптурі – глина, камінь, гіпс; в архітектурі – камінь, цегла тощо. Зображенням є архітектурна споруда, скульптура, картина, малюнок, вишивка на рушнику і т. ін. В образотворчих мистецтвах саме зображення є матеріальним носієм художнього образу – духовного феномена, який і є суттю та метою мистецтва. Усі види образотворчого мистецтва розраховані на зорове сприйняття їх людиною, тому інколи їх називають зоровими, або візуальними.” – зазначає С.А. Ничкало. [5, с. 165.]

Образотворче мистецтво – одне з найскладніших і містких за обсягом напрямків творчості. Воно є фундаментом інтелектуального й духовного наповнення людини в її творчому житті.

Розкриваючи сутність образотворчого мистецтва, С.В. Коновець підкреслює насамперед те, що усі види образотворчого мистецтва, відображаючи реальний світ, не копіюють його явища, а розкривають, підкреслюють та виділяють найсуттєвіше у формі художніх образів. На її думку, специфіка образотворчого мистецтва полягає саме у статичному створенні візуального образу насправді динамічного життя. Маючи у своєму арсеналі різноманітні засоби художнього вираження (форму, колір, об'єм, простір, композицію, перспективу тощо), образотворче мистецтво справляє на людину найефективнішу дію, оскільки завдяки своїй універсальності плідно розвиває її емоційно-почуттєву сферу, поглиблює знання, інтенсифікує сенсорний досвід, формує естетичну культуру. Специфіку образотворчого мистецтва зумовлює і його багатофункціональність. Не менш важливими є такі його функції як накопичення естетичної інформації, створення емоційного балансу особистості та реалізація її творчого потенціалу, а також суто виховна функція – формування естетичної культури людини. Таким чином, С. Коновалець переконливо доводить: “Певною мірою впливаючи на внутрішній світ, образотворче мистецтво виховує у дорослих і дітей здатність орієнтуватися у навколишньому житті, пробуджує сприйнятливості до краси, стимулює розвиток образного мислення, асоціативної пам'яті, художньої уяви. Стаючи зв'язком для ідей і почуттів, загальною мовою для різних видів мистецтва, воно олюднює інші галузі пізнання, збагачує духовне життя як людської спільноти загалом, так і кожного окремого індивідууму.” [3, с. 135.]

Досить актуальним та своєчасним бачиться ґрунтовний аналіз, проведений російським вченим та художником М.Г. Лі з різних аспектів проблеми вивчення образотворчої грамоти, теоретичних та методичних питань навчального академічного рисунку. На його думку, мистецтво малювання – це дивовижний процес створення ілюзії видимого світу, заснований на реалістичному зображенні. Важливість рисунка як основи образотворчого мистецтва не потребує додаткового пояснення. Йому відводиться особлива роль в навчанні. В системі професійної освіти і підготовки всіх без виключення фахівців художнього профілю навчальний рисунок займає провідне місце. Мистецтво малювання - це єдиний художньо-творчий і навчально-пізнавальний процес, котрий дозволяє розвинути спостережливості, уяву, фантазію, координацію руки і ока, крім того, набути особливого бачення світу і витонченості сприйняття, а також теоретичні знання і практичні навички в цій області. Важко уявити собі творчу особистість, яка не володіє цими якостями [4, с. 3.]

На думку С.М Волкова, організація мистецької освіти в Україні, на відміну від європейських країн, має певні особливості. В умовах високої централізації управління в державі, в тому числі управління освітою, вона відзначалася концептуальною єдністю всього навчально-виховного процесу (структура: дитяча мистецька школа – училище – ВНЗ). Це дає можливість дотримуватися в навчанні єдиних державних стандартів, критеріїв якості освіти. Водночас ця система, як складова освітньої галузі, потребує удосконалення, оскільки мистецьким навчальним закладам дедалі більше необхідні фахівці з повною вищою освітою. Більшість випускників (до 80%) продовжують навчання за програмами спеціаліста-магістра, які за змістом у мистецьких вищих навчальних закладах майже не відрізняються. Вимоги до практичних (для мистецької освіти це першочергово) і теоретичних знань, а головне, умінь випускників – молодших спеціалістів і бакалаврів – майже ідентичні. Але підготовка спеціалістів (магістрів) потребує більш тривалого періоду, що пов'язано з фізіологією людського організму щодо засвоєння і накопичення творчого потенціалу [1, с. 181].

Успішна творча діяльність людини визначається ступенем розвитку художніх здібностей. А розвиток творчих здібностей можливий лише в процесі засвоєння і практичного застосування спеціальних знань, вмінь і навичок, отриманих на заняттях з малюнка, живопису, історії мистецтв та костюму, композиції, скульптури та пластичної анатомії, конструювання, теорії та методики дизайну. Студенти повинні закріплювати, систематизувати та розширювати теоретичні знання з усього комплексу дисциплін,

пов'язувати отримані знання з практичними навичками та використовувати їх в самостійній творчій роботі. Майстерність дизайнера, як синтез теоретичних знань і високорозвинених практичних умінь, проявляється через творчість і втілюється в ній.

Для майбутнього дизайнера художній розвиток стає можливим у процесі ознайомлення із зразками образотворчого та декоративно-прикладного мистецтва через такі навчальні дисципліни як: рисунок, живопис, композиція, кольорознавство. Заняття з образотворчого мистецтва є середовищем для розвитку та сприйняття естетичної, творчої, гармонічної особистості. На уроках образотворчого мистецтва майбутні дизайнери вчать відчувати та розуміти справжні цінності життя, прагнути до краси.

Н.Н. Ушнурцева вважає, що образи мистецтва наочні та переконливі, вони здатні передавати обсяг і простір, природу, розкривати складний світ людських почуттів і характерів, втілювати загальнолюдські і національні, гуманістичні традиції і звичаї, соціальний досвід попередніх поколінь. Єдність навчання й виховання на заняттях з образотворчого мистецтва реалізується в найбільш доступній формі – наочній. Разом з тим розвиваються їхнє почуття, естетичний смак і моральні якості, уміння цінувати досягнення світової й національної культури. [7, с. 73.]

Підготовка дизайнерів включає в себе художній розвиток особистості з пробудженням її таланту й творчих задатків, уміння бачити і сприймати прекрасне в мистецтві та оточуючому середовищі.

На думку І.В. Чернишова, у сучасній освіті зростає роль особистості як творця соціокультурної реальності, її гармонічного розвитку, що передбачає адаптацію до складних мінливих умов життя, можливість успішної самореалізації, естетичну спрямованість, здатність до збагнення усього різноманіття навколишнього світу, культури. Одним з вирішальних факторів, що сприяють установленню гармонічних відносин людини з світом, є художній потенціал особистості та її розвиток засобами художньої діяльності, що дозволяє їй активізувати свою діяльність і максимально реалізувати потенційні можливості свого внутрішнього світу. [8, с. 15.]

Необхідними передумовами для розвитку художнього потенціалу є емоційно-почуттєве відношення до явищ навколишньої дійсності в сприйнятті світу, особиста значимість художньої творчості (мотивація), наявність розвинутого художнього бачення, образної пам'яті, творчого мислення, естетичного почуття, здатність до емпатії. Всі ці якості необхідні для розвитку особистості художника, тому що вони є інтеграцією духовних (інтелектуальних, емоційних, вольових) і практичних можливостей особистості, у процесі творчого перетворення навколишньої дійсності в художній образ. Студенти повинні навчитися бачити світ крізь призму мови образотворчого мистецтва, що сприяє розвитку “спорідненої уваги” до ліній, форм, колірним відношенням, незвичайним компонуванням. Мова образотворчого мистецтва – лінія, форма, колір, компонування деталей і композиція – це ті ж слова, за допомогою яких створюються образи. [8, с. 21.]

Як зазначає В.М. Кардашов, естетичне є провідною рисою образотворчого мистецтва, яка проявляється у його здатності приносити естетичну насолоду та виховувати естетичні потреби, смаки, розвивати емоційну чутливість, естетичну культуру особистості тощо. Художньо-естетичні якості для майбутнього фахівця є не лише ознакою певного рівня його художньої культури, а складають основу професійного розвитку, тобто є професійно-значущими якостями. У дизайнера рука стає продовженням проектної думки, якщо студент володіє конструктивним рисунком, академічним живописом, включаючи рисунок людського тіла. Багатовіковий досвід мистецтва й художньої педагогіки переконав, що саме рисунок становить фундамент візуального мислення. [2, с. 30]

Як наголошує Л.А. Сафіна, для дизайнера одягу важливим є вміння створювати нові форми костюма, уміння грамотно та виразно зобразити придуману модель на папері у вигляді ескізу. Основу дизайнерської діяльності складає ескізне проектування, тобто створення графічного зображення майбутнього виробу на папері й т.п. Рівень володіння

дизайнером навичками й засобами ескізного проектування, тобто рівень його візуального мислення, визначає його професійну компетентність. [6, с. 343-344.]

Індустрія моди живе за своїми законами. Сьогодні дизайнери одягу створюють унікальні колекції “від кутюр” (*haute couture*) та більш близькі до масового, серійного випуску “пред-а-порте” (*pret-a-porter*). Для виготовлення не тільки “пред-а-порте”, але й “від кутюр” все частіше використовуються сучасні матеріали та технології, враховуються інтереси широких верств населення, а найголовніше – специфічні методи дизайн-проектування.

У залежності від того, що є об’єктом проектування, *дизайн одягу* поділяється на дизайн костюма, трикотажних виробів, взуття, головних уборів, аксесуарів, прикрас. Одяг – це предмет споживання і в сучасній ситуації, як правило, продукт масового виробництва, тому дизайн одягу є проектуванням переважно промислових колекцій. Такого фахівця називають або *дизайнером одягу*, або *стилістом*. У нашій країні донедавна представника цієї професії називали *модельєром* (фахівець із виготовлення моделей одягу – зразків, що слугують еталонами для серійного виробництва одягу, взуття, головних уборів).

Поняття “дизайн одягу” поширюється на діяльність зі створення костюма взагалі, а не асоціюється тільки з масовим одягом, виготовленим промисловим способом, або навіть більш вузько – одягом, призначеним для виконання певної функції (наприклад, спецодягом). З 1960-х років дизайном почали називати створення промислових колекцій одягу. Висока мода була віднесена до сфери елітарного дизайну. До галузі дизайну одягу стали відносити і творчість кутюр’є (що вважали раніше свою професію, насамперед ремеслом) і стилістів.

Що ж стосується поняття “аксесуар” – то це предмет другорядного значення, що доповнює характеристику персонажів і часто сприятливий розкриттю загального задуму. Наприклад, в портреті аксесуар – це кожна представлена деталь обстановки або костюма, що пов’язана з зображенням обличчям.

Відомо, що створення нового зразка костюму починається з виділення певних властивостей першоджерела. Тому необхідна розробка відповідної методики – як вичленовувати та узагальнювати костюм як джерело творчості, тобто як робити його мистецьку і дизайнерську оцінку. Отже, дизайнер одягу повинен аналізувати як конструктивно-технічні прийоми створення об’ємно-просторових форм одягу, так і колористичні (декоративні) особливості його художнього оформлення, що так бездоганно зливаються в єдине композиційне ціле у кращих його зразках.

В графічній практиці художників-модельєрів переважає зображення людини в костюмі. Історія мистецтва знає багато різних зображень костюма або людини в костюмі. Кожний вид мистецтва використовує своє трактування образу, і тут різниця досить істотна. Із широкого кола видів графічного мистецтва варто виділити зображення костюма – графіку моди. У творчому процесі зображення костюма є дві істотні передумови: урахування попереднього досвіду та почуття новизни.

Графіка моди, модного одягу – модографіка характеризується цілеспрямованістю при певній обмеженості засобів вираження, має свої характерні риси, значення яких необхідно враховувати майбутньому дизайнеру (художнику-модельєру). Образотворча мова модографіки пов’язана з образом сучасної людини, її оточенням. Виразні засоби модографіки мають особливості, характерні тільки для неї й відрізняють її від інших видів графіки. Задача модографіки – слугувати передачі максимальної інформації про модель костюма. Дизайнер (модельєр) повинен не тільки сформулювати зоровий образ, тобто майбутню модель, але й закріпити його на папері. Уявлення про нову модель повинне бути оптимально цілісним. [8, с. 76-77.]

Таким чином, звернення до об’єктів образотворчого мистецтва як до творчих джерел вимагає від кожного великої культури почуттів та ерудиції. Тому їх використання у своїх творчих задумах, повинно проводитись з дуже великим тактом. Творчість в

дизайні одягу неможлива без знань основних принципів, методів і засобів художньої творчості. Організація мистецької освіти в Україні ще не має всього комплексу навчально-методичного забезпечення. Тому цікавим, на наш погляд, бачиться розробка посібників, методичних рекомендацій, в яких би висвітлювалися особливості використання образотворчого мистецтва в контексті вдосконалення професійної підготовки майбутніх дизайнерів одягу.

Література

1. **Волков С.М.** Концептуальні засади мистецької освіти у контексті європейської інтеграції / Волков С.М. // Мистецька освіта та мистецтво освіти в контексті формування сталого суспільства: Зб. матеріалів Всеук. наук.-практ. конф., Київ, 12-13 травня 2005 р. – К., 2005. – Ч. 2. – 240 с. – С. 180-186.
2. **Кардашов В.М.** Теорія і методика образотворчого мистецтва: Навчальний посібник – К., 2007. – 296 с. – С. 30.
3. **Коновець С.В.** Освітньо-виховні функції образотворчого мистецтва / С.В. Коновець // Реклама і дизайн в умовах глобалізації: Зб. наук. праць / Ред. кол.: М.П. Ліфінцев (гол. ред.), Є.А. Антонович (упоряд. і відп. ред.), А.В. Чебикін та ін. – К.: Інститут реклами, 2005. – Вип. 3. – С. 135-137.
4. **Ли Н.Г.** Рисунок. Основы учебного академического рисунка: Учебник. – М.: Эксмо, 2007. – 480 с. – С. 3.
5. **Ничкало С.А.** До проблеми дизайну, образотворчого мистецтва та естетичного виховання / С.А. Ничкало // Реклама і дизайн в умовах глобалізації: Зб. наук. праць / Ред. кол.: М.П. Ліфінцев (гол. ред.), Є.А. Антонович (упоряд. і відп. ред.), А.В. Чебикін та ін. – К.: Інститут реклами, 2005. – Вип. 3. – С. 165-167.
6. **Сафина Л.А.** Дизайн костюма / Л.А. Сафина, Л.М. Тухбатуллина, В.В. Хамматова. – Ростов н/Д: “Феникс”, 2006. – 390 с.: ил. – С. 344.
7. **Ушнурцева Н.Н.** Изобразительное искусство в поликультурном образовании // Искусство и образование. – Москва. – № 3. – 2007. – С. 71-76.
8. **Чернышова И.В.** Творческая самореализация личности в художественно образовательной деятельности // Искусство и образование. – 2008. – № 1. – С. 15-23.

УДК 378.035.6:39

Пащенко І.М.

ФОЛЬКЛОР ЯК ФАКТОР ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОГО СВІТОГЛЯДУ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ

Стаття посвящена впливу фольклору на формування національного мировоззрення будучих учителів. Рассматривается необходимость использования культурного наследия народа для подготовки молодых специалистов. Акцентовано внимание на организационно-воспитательных моментах подготовки студентов к педагогической работе..

Ключевые слова: фольклор, национальное мировоззрение.

Формування національного світогляду – важливий компонент у розбудові Української держави, що відіграє велику роль у збереженні її мови, духовності, незалежності. Елементи матеріальної і духовної культури українського народу є тими національними цінностями, які становлять ядро виховання і освіти.

Народні виховні традиції завжди ґрунтувалися на гуманізації та моральності. Всі надбання українського народу збережені у його творчості, що завжди викликала захоплення в багатьох дослідників етнокультури.